

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВІ СИСТЕМИ
ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ
ПРАВО”**

Харків
2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВІ СИСТЕМИ
ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ
ПРАВО”**

галузь знань 08 “Право”,
напрямок підготовки 082 “Міжнародне право”,
перший (бакалаврський) освітній рівень

для студентів II курсу денної форми навчання

Харків
2016

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Судові системи та порівняльне судове право” (галузь знань 08 “Право”, напрям підготовки 082 “Міжнародне право”, перший (бакалаврський) освітній рівень) для студентів II курсу денної форми навчання / уклад.: Л. М. Москвич, І. В. Назаров, І. В. Юревич та ін. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. – 45 с.

У к л а д а ч і: Л. М. Москвич,
І. В. Назаров,
І. В. Юревич,
О. О. Овсяннікова,
Т. П. Кучерова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 1 від 15.01.2016 р.)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016

1. ВСТУП

Мета навчальної дисципліни “Судові системи та порівняльне судове право” – сформувати у студентів загальні знання про існуючі світові моделі судоустрою, особливості побудови системи органів судової влади та механізму їх функціонування, а також сутнісні риси судового процесу залежно від типу правової системи.

Завданням даної дисципліни є опанування системи класифікаційних ознак щодо типів судових систем та сутнісних характеристик кожного з них, особливостей судового процесу в країнах, що належать до континентальної, загальної, ісламської систем права, а також дослідження основних моделей правосуддя міждержавних інтеграційних об’єднань та існуючих у світі альтернативних механізмів вирішення правових спорів.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни “Судові системи та порівняльне судове право” студенти повинні:

- знати: стан основних проблем науки судового права; зміст основних понять; сутність та функції судової влади в сучасному суспільстві; міжнародні стандарти правосуддя; загальні риси організації судової системи та здійснення судочинства в країнах, що належать до систем континентального, загального та ісламського права; види та особливості спеціалізованої юстиції; основні моделі правосуддя міждержавних інтеграційних об’єднань; види судових проваджень, їх характерні властивості; види судової практики та її значення у відповідній правовій системі; альтернативні практики розв’язання правових суперечок; вплив процесів глобалізації на практику організації та функціонування судових систем;

- уміти: правильно розуміти та тлумачити зміст міжнародно-правових документів у сфері правосуддя; системно тлумачити положення законодавства щодо організації та функціонування судової влади; виокремлювати необхідні критерії для класифікації сучасних судових систем; вільно орієнтуватися в особливостях організації судової системи та здійснення судочинства відповідно до певної правової системи; виокрем-

лювати системні взаємозв'язки та способи реалізації міжнародних стандартів правосуддя у різних країнах.

Практичні заняття – одна з основних форм навчання. Їх мета полягає в поглибленні теоретичних знань, отриманих з курсу лекцій та самостійної й індивідуальної роботи студентів щодо пошуку й засвоєння додаткової інформації, що складає предмет навчальної дисципліни “Судові системи та порівняльне судове право”. Вони проводяться у формі відповідей на теоретичні питання (колоквиум), наукових доповідей із заданої теми, наукової дискусії з проблемних питань.

При підготовці до практичного заняття студент повинен проаналізувати зміст питань, що виносяться на розгляд на практичному занятті, опрацювати рекомендовану літературу, системно проаналізувати нормативно-правові джерела, що становлять правові засади предмета вивчення на практичному занятті, підготуватись до ґрунтовних відповідей на питання, що плануються до розгляду на практичному занятті, підібрати питання, які заслуговують на дискусійний розгляд під час заняття.

На практичних заняттях перевіряється ступінь засвоєння студентами теоретичних питань дисципліни, положень законодавства та здатність до його системного тлумачення.

Підсумковою формою контролю знань є залік, метою якого є перевірка рівня засвоєння теоретичних знань, уміння застосовувати їх при вирішенні конкретних професійних завдань, а також самостійно працювати з науковою та навчальною літературою.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Т е м а	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	Судові системи як предмет порівняльного судового права	7	2	2	3
2	Формування та розвиток інституту суду в континентальній системі права	7	2	2	3
3	Судова система Федеративної Республіки Німеччини (ФРН)	5	1	1	3
4	Судова система Франції	5	1	1	3
5	Формування та розвиток інституту суду в системі загального права	7	2	2	3
6	Судова система Великої Британії	5	1	1	3
7	Судова система США	5	1	1	3
8	Модель судової системи в системі ісламського права	7	2	2	3
9	Судова система Туреччини	7	2	2	3
10	Судові системи держав СНД	7	2	2	3
11	Судова система України	7	2	2	3
12	Моделі правосуддя міждержавних інтеграційних об'єднань	6	1	2	3
13	Моделі міжнародного кримінального правосуддя	5	1	2	2
14	Становлення судової моделі суду Європейського Союзу	5	1	2	2
15	Недержавна юстиція	5	1	2	2
	Р а з о м	90	22	26	42

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 10 від 15.06.2012 р.)

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВІ СИСТЕМИ ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО”

1. СУДОВІ СИСТЕМИ ЯК ПРЕДМЕТ ПОРІВНЯЛЬНОГО СУДОВОГО ПРАВА

Виникнення та розвиток судових систем. Характерні ознаки судових систем. Трансформація функцій судової влади та їх реалізація через систему судів. Зміст “права на судовий захист” та його вплив на формування судових систем сучасності. Світові стандарти побудови судових систем. Принципи побудови судових систем сучасності. Типологія сучасних судових систем.

2. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ СУДУ В КОНТИНЕНТАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ПРАВА

Особливості історичного формування судових систем держав континентальної (романо-германської) системи права. Загальні риси континентальної моделі судової системи. Особливості національних моделей правосуддя континентальної системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем континентальної (романо-германської) системи права.

3. СУДОВА СИСТЕМА ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ (ФРН)

Конституційні засади судової системи ФРН. Особливості організації судової системи у ФРН. Система судів звичайної та адміністративної юрисдикції. Система судів юрисдикції з трудових та соціальних питань. Система судів з питань фінансової юрисдикції. Єдиний сенат верховних судових установ.

Статус суддів: професійні та непрофесійні. Особливості організації роботи та правового статусу апарату судів у ФРН. Органи, що забезпечують функціонування судів у ФРН.

4. СУДОВА СИСТЕМА ФРАНЦІЇ

Конституційні засади судової системи Франції. Система судів загальної юрисдикції Франції. Система установ адміністративної юрисдикції у Франції. Суд у розв'язанні конфліктів. Установи правосуддя Парламенту. Контрольні повноваження суду відносно окремих заходів спеціальних служб. Інститут магістратури: магістрати, Вища рада магістратури.

5. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ СУДУ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОГО ПРАВА

Особливості історичного формування судових систем держав загальної (англо-американської) системи права. Правові доктрини у формуванні моделі правосуддя загального права. Статутне право в еволюції моделі правосуддя загального права. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах загальної (англо-американської) системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем загальної (англо-американської) системи права.

6. СУДОВА СИСТЕМА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Правові засади судоустрою Великої Британії. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії. Суд Палати лордів. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин, Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди). Верховний Суд Великої Британії: порядок

формування, структура, юрисдикція. Статус суддів: професійні та мирові. Суд присяжних.

7. СУДОВА СИСТЕМА США

Конституційні засади судової системи США. Процедура судового розгляду справ у США. Федеральна система судів: звичайна та спеціальна компетенція. Верховний суд США: організаційний статус, конституційна юрисдикція, остаточна апеляційна юрисдикція. Судові системи штатів: загальна характеристика, особливості взаємовідносин із федеральними судами. Статус суддів. Суд присяжних. Персонал суду.

8. МОДЕЛЬ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В СИСТЕМІ ІСЛАМСЬКОГО ПРАВА

Витоки ісламської традиції правосуддя. Вплив ісламської школи права на становлення моделі судової системи. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах ісламського права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем у країнах ісламського права.

9. СУДОВА СИСТЕМА ТУРЕЧЧИНИ

Конституційні засади судової системи Туреччини. Організаційна структура судоустрою Туреччини. Спеціалізована юрисдикція Туреччини. Суд з юрисдикційних конфліктів Туреччини. Конституційна юстиція в Туреччині. Правовий статус суддів у Туреччині.

10. СУДОВІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВ СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ

Порівняльна характеристика судових систем держав СНД: Росія, Беларусь, Молдова, Казахстан. Органи Конституційної юрисдикції. Суди загальної юрисдикції. Статус суддів. Суд присяжних та народні засідателі.

11. СУДОВА СИСТЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Основні етапи історичного розвитку суду в Україні. Історичний аналіз функціонування інститутів мирового судді, суду присяжних, спеціалізованих судів на території сучасної України. Українська модель судової системи в порівняльно-правовому контексті. Формування принципів побудови вітчизняної судової системи (єдності, спеціалізації, територіальності, інстанційності, доступності тощо). Вплив сучасних інтеграційних процесів на трансформацію судової системи України. Система судів загальної юрисдикції. Верховний Суд України як найвищий судовий орган. Конституційний Суд України: порядок формування, структура, компетенція. Порядок формування суддівського корпусу та статус суддів.

12. МОДЕЛІ ПРАВОСУДДЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Особливості організації моделі правосуддя в сучасних міжнародних інтеграційних об'єднаннях. Юридична сила рішень міжнародних судових інститутів та їх значення для правової системи окремих країн. Європейський суд з прав людини: структура, компетенція, порядок звернення та прийняття рішень. Міжнародні судові органи пострадянського простору: моделі міждержавної взаємодії ООН, Співдружності Незалежних Держав, Євразійського економічного співтовариства та Митного союзу.

13. СТАНОВЛЕННЯ СУДОВОЇ МОДЕЛІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (ЄС)

Етапи становлення наддержавної судової системи Європейського Союзу. Структура судової системи ЄС. Завдання та юрисдикція Суду ЄС. Порядок формування складу та статус судді Суду ЄС.

14. МОДЕЛІ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОСУДДЯ

Природа міжнародного кримінального правосуддя. Моделі міжнародної кримінальної юстиції. Правовий статус, структура Міжнародного кримінального суду. Спеціальні міжнародні кримінальні трибунали *ad hoc*, утворені Радою Безпеки ООН. Змішана модель міжнародного кримінального правосуддя: види та особливості утворення та функціонування.

15. НЕДЕРЖАВНА ЮСТИЦІЯ

Поняття та види органів недержавної юстиції, її призначення та місце в правовій системі країни. Квасисудові установи: поняття, види та призначення. Інститути медіації та апробації. Зміст “відновлювального правосуддя”. Третейські суди як різновид недержавної юстиції: Росія, Україна, США, Франція, Німеччина. Релігійні суди як різновид недержавної юстиції: церковні та релігійні суди. Суди, що функціонують на засадах звичаєвого права (Казахстан, Киргизія, країни Тропічної Африки та Океанії).

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Т е м а 1. СУДОВІ СИСТЕМИ ЯК ПРЕДМЕТ ПОРІВНЯЛЬНОГО СУДОВОГО ПРАВА

П л а н

1. Виникнення та розвиток судових систем.
2. Характерні ознаки судових систем
3. Трансформація функцій судової влади та їх реалізація через систему судів.
4. Зміст “права на судовий захист” та його вплив на формування судових систем сучасності
5. Світові стандарти побудови судових систем
6. Принципи побудови судових систем сучасності.
7. Типологія сучасних судових систем.

ЗАВДАННЯ

I. *Для унітарної моделі судової системи є характерними:*

- а) повна вертикальна централізація судової системи й відсутність поділу законодавства на федеральне та суб’єктів федерації;
- б) асиметрія системи і структури судових органів;
- в) федеральні суди діють лише на найвищому рівні з чітко визначеною компетенцією;
- г) наявність незалежних один від одного систем спеціалізованих судів, очолюваних вищими судами;
- д) регулювання судоустрою і судочинства суб’єктами федерації.

II. *До різновидів апеляції як основного способу оскарження судового рішення належать:*

- а) повна й неповна апеляція;
- б) нагляд й касація;
- в) усічена апеляція;
- г) ревізія й касація;
- д) ревізія й неповна апеляція.

III. *Оберіть правильне визначення поняття “судова інстанція”:*

а) судовий орган в цілому або його структурний підрозділ, що виконує певну процесуальну функцію при здійсненні правосуддя;

б) коло повноважень, наданих тій чи іншій судовій установі;

в) структурний підрозділ суду;

г) апарат суду;

д) це сукупність судів, які визначені законом.

IV. *Назвіть, де не закріплені європейські стандарти діяльності суду:*

а) Європейська хартія про Закон “Про статус суддів”;

б) Конвенція про захист прав та основоположних свобод людини;

в) Висновки Консультативної ради Європейських суддів;

г) Африканська хартія про права людини;

д) Рекомендація № R (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам “Про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбідніших верств населення”.

V. *Відмінності між правом різних країн значно зменшуються, якщо виходити не зі змісту їхніх конкретних норм права, а з більш постійних елементів, що застосовуються для:*

а) створення, тлумачення, оцінки норм права;

б) кодифікації, оцінки норм права;

в) створення, кодифікації, оцінки, тлумачення норм права;

г) створення, тлумачення, кодифікації норм права;

д) кодифікації норм права.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 17; 30; 38; 39; 40; 50; 56; 69.

Тема 2. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ СУДУ В КОНТИНЕНТАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ПРАВА

П л а н

1. Особливості історичного формування судових систем держав континентальної (романо-германської) системи права.
2. Загальні риси континентальної моделі судової системи.
3. Особливості національних моделей правосуддя континентальної системи права.
4. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем континентальної (романо-германської) системи права.

З А В Д А Н Н Я

I. *Романо-германська правова сім'я характеризується:*

- а) відсутністю кодифікованих актів;
- б) незначним впливом римського приватного права;
- в) перевагою процесуального права над матеріальним;
- г) особливою роллю закону як джерела права;
- д) домінуванням суддівського права.

II. *Правові системи романо-германської родини за змістом:*

- а) не відрізняються один від одного;
- б) розрізняються лише за ієрархією джерел права;
- в) розрізняються лише структурно;
- г) істотно відрізняються один від одного;
- д) розрізняються за моделями судових систем.

III. *Назвіть країну серед країн ЄС, яка має найбільш виражену зовнішню спеціалізацію судової системи:*

- а) ФРН;
- б) Велика Британія;
- в) Італія;
- г) Польща;
- д) Австрія.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 17; 30; 39; 40; 49; 50; 51; 61; 62; 69; 73.

Т е м а 3. СУДОВА СИСТЕМА ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ (ФРН)

П л а н

1. Конституційні засади судової системи ФРН.
2. Особливості організації судової системи у ФРН.
3. Система судів звичайної та адміністративної юрисдикції.
4. Система судів юрисдикції з трудових та соціальних питань.
5. Система судів з питань фінансової юрисдикції.
6. Єдиний сенат верховних судових установ.
7. Статус суддів: професійні та непрофесійні.
8. Особливості організації роботи та правового статусу апарату судів у ФРН
9. Органи, що забезпечують функціонування судів у ФРН.

З А В Д А Н Н Я

I. *У правовій системі ФРН не виділяється:*

- а) публічне право;
- б) спеціальне право;
- в) конституційне право;
- г) приватне право;
- д) кримінальне право.

II. *Суди землі у ФРН виступають як інстанція:*

- а) наглядова;
- б) перша, друга і наглядова;
- в) апеляційна;
- г) перша;
- д) ревізійна.

III. Назвіть із перелічених нижче вищий судовий орган ФРН:

- а) Вища рада магістратури;
- б) Федеральний патентний суд;
- в) Верховний федеральний суд;
- г) Вищий спеціалізований суд;
- д) Вищий земельний суд.

IV. До функцій вищих судів земель у ФРН не належить:

- а) розгляд справ по першій інстанції;
- б) перегляд справ у касаційному порядку;
- в) розгляд касаційних скарг на вироки, винесені судами землі при апеляційному оскарженні;
- г) розгляд касаційних скарг на вироки, винесені судами присяжних або великими палатами суду землі, проте лише у випадку, якщо касаційна скарга принесена виключно з мотивів порушення норм законодавства землі;
- д) перегляд справ в апеляційному порядку.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 33; 37; 40; 51; 53; 61; 65; 66; 69; 73.

Т е м а 4. СУДОВА СИСТЕМА ФРАНЦІЇ

П л а н

- 1. Конституційні засади судової системи Франції.
- 2. Система судів загальної юрисдикції Франції.
- 3. Система установ адміністративної юрисдикції у Франції.
- 4. Суд у розв'язанні конфліктів. Установи правосуддя Парламенту.
- 5. Контрольні повноваження суду відносно окремих заходів спеціальних служб.
- 6. Інститут магістратури: магістрати, Вища рада магістратури.

ЗАВДАННЯ

I. Формування французького права в середньовіччі відбувалося під впливом:

- а) англійського загального права;
- б) канонічного права;
- в) бургундського, франкського і норманського звичаєвого права – кутюмів;
- д) римського права.

II. Суди присяжних у всіх франкомовних країнах – це:

- а) суди комарки;
- б) суди шеффенів;
- в) суди маорі;
- г) суди ассізів;
- д) суди коронерів.

III. У Франції:

- а) перевірка конституційності парламентських законів не проводиться;
- б) конституційність парламентських законів перевіряється Держрадою;
- в) конституційність парламентських законів перевіряється Конституційною Радою;
- г) перевірку конституційності парламентських законів здійснює президент;
- д) конституційність парламентських законів перевіряється Касаційним судом Франції.

IV. Судами апеляційної інстанції у Франції виступають:

- а) обвинувальні палати;
- б) трибунали малої інстанції;
- в) Рада прюдомів;
- г) 30 апеляційних судів, юрисдикція яких розповсюджується на територію декількох департаментів (від двох до чотирьох), і п'яти апеляційних судів, що діють в заморських територіях Франції;
- д) Касаційний Суд Франції.

V. Суд у справах неповнолітніх Франції слухає справи у складі:

- а) судді у справах неповнолітніх і двох засідателів (ассізів);
- б) трьох професійних суддів;
- в) двох суддів у справах неповнолітніх і двох засідателів (ассізів);
- г) судді у справах неповнолітніх і трьох засідателів (ассізів);
- д) трьох засідателів (ассізів).

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 9; 31; 33; 37; 40; 46; 51; 61; 69; 72; 73.

Т е м а 5. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ СУДУ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОГО ПРАВА

П л а н

1. Особливості історичного формування судових систем держав загальної (англо-американської) системи права.
2. Правові доктрини у формуванні моделі правосуддя загального права.
3. Статутне право в еволюції моделі правосуддя загального права.
4. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах загальної (англо-американської) системи права.
5. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем загальної (англо-американської) системи права.

З А В Д А Н Н Я

I. Судове рішення може стати судовим прецедентом, якщо воно:

- а) містить ratio decidendi;
- б) було затверджено парламентом;

- в) було затверджено королевою;
- г) містить *obiter dictum*;
- д) не було скасовано вищим судом.

II. Назвіть, які з перелічених ознак не належать до ознак англосаксонської моделі судової системи:

- а) наявність спеціалізованих судів без виділення їх в окремі судові системи;
- б) підпорядкованість прокуратури, функціональне призначення якої полягає в здійсненні кримінального переслідування, міністерству юстиції;
- в) децентралізоване управління судами;
- г) перегляд судових рішень у формі ревізії;
- д) офіційне визнання судового рішення як джерела права.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 33; 40; 50; 51; 61; 69.

Т е м а 6. СУДОВА СИСТЕМА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

П л а н

1. Правові засади судоустрою Великої Британії.
2. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди.
3. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії. Суд Палати лордів.
4. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин, Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди).
5. Верховний Суд Великої Британії: порядок формування, структура, юрисдикція.
6. Статус суддів: професійні та мирові. Суд присяжних.

ЗАВДАННЯ

I. *Верховний Суд Сполученого Королівства не виконує наступну функцію:*

- а) розгляд питань права, що мають велике суспільне значення;
- б) апеляційний перегляд рішень судів Англії й Уельсу в цивільних і кримінальних справах;
- в) офіційне тлумачення конституції Сполученого Королівства;
- г) здійснює юрисдикцію судового комітету Таємної ради у справах, які передаються на його розгляд у випадках, визначених законом;
- д) апеляційний перегляд рішень судів Англії, Уельсу й Північної Ірландії у цивільних і кримінальних справах.

II. *До органів, які здійснюють організаційне забезпечення судової системи Англії та Уельсу не належать:*

- а) Міністр юстиції Великої Британії;
- б) Лорд-канцлер;
- в) Рада суддів;
- г) Судовий виконавчий орган;
- д) Служба судів її Величності.

III. *До складу Апеляційного суду Англії входять:*

- а) палати у цивільних і кримінальних справах;
- б) палата у цивільних справах;
- в) палати у цивільних, кримінальних і трудових справах;
- г) палати у цивільних і адміністративних справах;
- д) палата у адміністративних справах.

IV. *Судді і прокурори зі слідчими в Англії називаються:*

- а) шеффенами;
- б) квесторами;
- в) преторами;
- г) магістратами;
- д) барристерами.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 6; 8; 22; 35; 37; 54; 64; 73.

Т е м а 7. СУДОВА СИСТЕМА США

П л а н

1. Конституційні засади судової системи США.
2. Процедура судового розгляду справ у США.
3. Федеральна система судів: звичайна та спеціальна компетенція.
4. Верховний Суд США: організаційний статус, конституційна юрисдикція, остаточна апеляційна юрисдикція.
5. Судові системи штатів: загальна характеристика, особливості взаємовідносин із федеральними судами.
6. Статус суддів. Суд присяжних. Персонал суду.

З А В Д А Н Н Я

I. Основною ланкою федеральної судової системи США є:

- а) районні суди;
- б) міські суди;
- в) окружні суди штатів;
- г) апеляційні суди штатів;
- д) федеральні суди штатів.

II. Формами перегляду судових рішень у США є:

- а) нагляд і касація;
- б) апеляція і касація;
- в) наглядове провадження;
- г) апеляція;
- д) провадження із виключних обставин.

III. Вміст конституційного контролю в США не включає до себе наступну правомочність судів:

- а) владне тлумачення конституції;

- б) перевірку конституційності законів Конгресу і законодавчих органів штатів;
- в) право законодавчої ініціативи;
- г) перевірку конституційності нормативно-правових актів виконавчої влади;
- д) встановлення норм права у формі судових прецедентів.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 2; 18; 29; 34; 36; 37; 50; 70.

Т е м а 8. МОДЕЛЬ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В СИСТЕМІ ІСЛАМСЬКОГО ПРАВА

(колоквіум)

1. Витоки ісламської традиції правосуддя.
2. Вплив ісламської школи права на становлення моделі судової системи.
3. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах ісламського права.
4. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем в країнах ісламського права.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 5; 26; 50; 69; 71.

Т е м а 9. СУДОВА СИСТЕМА ТУРЕЧЧИНИ

П л а н

1. Конституційні засади судової системи Туреччини.
2. Організаційна структура судоустрою Туреччини.
3. Спеціалізована юрисдикція Туреччини.
4. Суд з юрисдикційних конфліктів Туреччини.
5. Конституційна юстиція в Туреччині.
6. Правовий статус суддів у Туреччині.

ЗАВДАННЯ

I. До вищих судів Туреччини належать:

- а) Верховний Суд Туреччини;
- б) Конституційний суд Туреччини;
- в) Конституційний суд, Вищий апеляційний суд, Державна рада;
- г) Вищі апеляційні суди;
- д) Конституційний суд, Вищий апеляційний суд, Державна рада, Вищий військовий апеляційний суд, Вищий військовий адміністративний суд, Суд з юрисдикційних конфліктів.

II. До нижчестоящих судів Туреччини належать:

- а) апеляційні та мирові суди;
- б) апеляційні суди;
- в) мирові суди;
- г) мирові суди та основні суди, які є судами першої інстанції;
- д) районні суди.

III. Основний документ, що визначає напрямки реформування судової влади Туреччини:

- а) Стратегії судової реформи для Туреччини 2009 р.;
- б) Конституція Туреччини;
- в) Рекомендації ПАРЄ;
- г) судоустрійне законодавство;
- д) процесуальне законодавство.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 50; 51; 70.

**Тема 10. СУДОВІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВ СПІВДРУЖНОСТІ
НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ**

П л а н

1. Порівняльна характеристика судових систем держав СНД: Росія, Беларусь, Молдова, Республіка Казахстан.
2. Органи Конституційної юрисдикції.
3. Суди загальної юрисдикції.
4. Статус суддів.
5. Суд присяжних та народні засідателі.

З А В Д А Н Н Я

I. Яку назву в Молдові має аналог Вищої ради юстиції України:

- а) Вища рада магістратури;
- б) Рада правосуддя;
- в) Вища Судова рада;
- г) Рада юстиції;
- д) Національна рада по справах правосуддя.

II. Прокуратура вважається органом судової гілки влади в:

- а) Україні;
- б) Російській Федерації;
- в) Грузії;
- г) Республіці Казахстан;
- д) Республіці Вірменія.

III. Народ не бере участь у відправленні правосуддя в:

- а) Республіці Вірменія;
- б) Україні;
- в) Російській Федерації;
- г) Республіці Казахстан;
- д) Грузії.

IV. У якій країні СНД не має Конституційного Суду, а саме в:

- а) Україні;
- б) Російській Федерації;
- в) Республіці Таджикистан;
- г) Туркменістані;
- д) Грузії.

V. У якій країні СНД склад Конституційного Суду – 18 членів:

- а) Азербайджані;
- б) Киргистані;
- в) Республіці Казахстан;
- г) Україні;
- д) Грузії.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 19; 25; 37; 59; 68.

Т е м а 11. СУДОВА СИСТЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

П л а н

1. Основні етапи історичного розвитку суду в Україні.
2. Історичний аналіз функціонування інститутів мирового судді, суду присяжних, спеціалізованих судів на території сучасної України.
3. Українська модель судової системи в порівняльно-правовому контексті.
4. Формування принципів побудови вітчизняної судової системи (єдності, спеціалізації, територіальності, інстанційності, доступності тощо).
5. Вплив сучасних інтеграційних процесів на трансформацію судової системи України.
6. Система судів загальної юрисдикції.
7. Верховний Суд України як найвищий судовий орган.

8. Конституційний Суд України: порядок формування, структура, компетенція.

9. Порядок формування суддівського корпусу та статус суддів.

ЗАВДАННЯ

I. Кількість суддів у суді в Україні визначається:

а) Президентом України за поданням Голови Державної судової адміністрації;

б) Вищою радою юстиції за поданням Міністра юстиції України;

в) Верховною радою України за поданням Голови Верховного Суду України;

г) Державною судовою адміністрацією України за поданням Міністра юстиції України на підставі пропозиції голови відповідного вищого спеціалізованого суду;

д) Державною судовою адміністрацією України за погодженням з Радою суддів України.

II. Місцевими загальними судами відповідно до Закону України “Про судоустрій та статус суддів” є:

а) районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди;

б) районні, міські та міськрайонні суди, а також військові суди гарнізонів;

в) районні, районні у містах, міські та міжобласні суди;

г) обласні та до них прирівняні;

д) районні, міжрайонні, районні у містах, міські та міськрайонні суди.

III. Апеляційними адміністративними судами в Україні є:

а) адміністративні суди областей, м. Києва та Севастополя, адміністративний суд АРК;

б) адміністративні міські суди;

в) адміністративні районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди;

- г) апеляційні адміністративні суди, які утворюються відповідно до Указу Президента України в апеляційних округах;
- д) Адміністративні обласні суди.

IV. До складу Верховного Суду України входить:

- а) Президія;
- б) Пленум, судові палати, науково-консультативна рада, апарат;
- в) Президія та Пленум.
- г) судові палати, Пленум, Президія;
- д) Пленум, Президія, судові палати, науково-консультативна рада, апарат.

V. Вищими спеціалізованими судами України є:

- а) Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України;
- б) Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України;
- в) Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ;
- г) Верховний Суд України;
- д) Вищий цивільний суд, Вищий кримінальний суд, Вищий господарський суд, Вищий адміністративний суд.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 15; 40; 41; 44; 45; 55; 58; 60; 63.

Т е м а 12. МОДЕЛІ ПРАВОСУДДЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

П л а н

1. Особливості організації моделі правосуддя в сучасних міжнародних інтеграційних об'єднаннях.
2. Юридична сила рішень міжнародних судових інститутів та їх значення для правової системи окремих країн.

3. Європейський Суд з прав людини: структура, компетенція, порядок звернення та прийняття рішень.

4. Міжнародні судові органи пострадянського простору: моделі міждержавної взаємодії ООН, Співдружності Незалежних Держав (СНД), Євразійського економічного співтовариства та Митного союзу.

ЗАВДАННЯ

I. Міжнародні суди – це:

а) громадські органи, створені за рішенням міжнародних громадських організацій для розгляду спорів між ними;

б) судові органи, створені окремими державами для розгляду спорів у сфері міжнародних правовідносин і прийняття рішення консультативного характеру на засадах міжнародно-правових норм;

в) судові органи, створені за згодою держав або за рішенням міжнародних організацій для розгляду спорів між державами і прийняття рішення на засадах конституцій країн;

г) судові органи, створені за згодою держав або за рішенням міжнародних організацій, що формуються із незалежних суддів, які не представляють держави, для розгляду спорів між державами та їх громадянами;

д) судові органи, створені за згодою держав або за рішенням міжнародних організацій, що формуються із незалежних суддів, які не представляють держави, для розгляду спорів між державами та іншими суб'єктами міжнародного права і приймають обов'язкові рішення на засадах міжнародно-правових норм.

II. Європейський суд з прав людини засідає в:

а) Палаці прав людини у Страсбурзі;

б) Палаці прав людини у Лондоні;

в) Палаці прав людини у Нью-Йорку;

г) Палаці прав людини у Ліссабоні;

д) Палаці прав людини у Парижі.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 1; 3; 10; 13; 14; 24; 27; 32; 47.

Тема 13. СТАНОВЛЕННЯ СУДОВОЇ МОДЕЛІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (ЄС)

П л а н

1. Етапи становлення наддержавної судової системи ЄС.
2. Структура судової системи ЄС.
3. Завдання та юрисдикція Суду ЄС.
4. Порядок формування складу та статус судді Суду ЄС.

З А В Д А Н Н Я

I. *До основних правових актів, що регулюють діяльність ЄС, не належать:*

- а) Договір про ЄС;
- б) Договір, що засновує Європейське Співтовариство, зі змінами, внесеними Маастрихтським договором 1992 р.;
- в) Амстердамський договір 1997 р.;
- г) Ніщський договір 2000 р.;
- д) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

II. *Судова система ЄС складається з:*

- а) безпосередньо Суду ЄС;
- б) Суду ЄС та судових колегій;
- в) Суду ЄС, Загального суду, створеного у 1988 р., і судових колегій;
- г) Суду ЄС, Європейського суду з прав людини та судових колегій;
- д) Суду ЄС та апеляційного суду ЄС.

III. Суд ЄС приймає до розгляду справи, які стосуються:

- а) виключно загальноєвропейського права до рівня його інтеграції у національне;
- б) загальноєвропейського права та національного права;
- в) загальноєвропейського права, міжнародного права та національного права;
- г) міжнародного права та національного права;
- д) лише національного права.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 1; 3; 7; 12; 21; 27; 32; 52; 60.

Т е м а 14. МОДЕЛІ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОСУДДЯ

П л а н

1. Природа міжнародного кримінального правосуддя. Моделі міжнародної кримінальної юстиції.
2. Правовий статус, структура Міжнародного кримінального суду.
3. Спеціальні міжнародні кримінальні трибунали ад гос, утворені Радою Безпеки ООН.
4. Змішана модель міжнародного кримінального правосуддя: види та особливості утворення та функціонування.

З А В Д А Н Н Я

I. Резолюцією Ради безпеки ООН було створено:

- а) Суд Європейського співтовариства;
- б) Суд Андського співтовариства;
- в) Європейський суд з прав людини;
- г) Міжнародний кримінальний трибунал по Руанді;
- д) Міжамериканський суд з прав людини.

II. Судді Трибуналу зі справ публічної служби Європейського Союзу призначаються:

- а) Судом ЄС;
- б) Парламентом ЄС;
- в) Радою ЄС за рекомендацією Суду ЄС;
- г) Парламентом ЄС за рекомендацією держав-членів ЄС;
- д) Радою ЄС за рекомендацією Комітету, до складу якого входять особи, які раніше працювали суддями Суду ЄС або Загального суду.

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 10; 23; 28; 48; 57.

Т е м а 15. НЕДЕРЖАВНА ЮСТИЦІЯ

(колоквіум)

1. Поняття та види органів недержавної юстиції, її призначення та місце в правовій системі країни.
2. Квасісудові установи: поняття, види та призначення.
3. Інститути медіації та апробації. Зміст “відновлювального правосуддя”.
4. Третейські суди як різновид недержавної юстиції: Росія, Україна, США, Франція, ФРН.
5. Релігійні суди як різновид недержавної юстиції: церковні та релігійні суди.
6. Суди, що функціонують на засадах звичаєвого права (Казахстан, Киргизія, країни Тропічної Африки та Океанії).

Опрацюйте список літератури та нормативно-правових актів: № 4; 11; 16; 22; 43; 67; 74.

5. СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. The European Court of Justice / edited by de Grainne Burca. – Oxford : Oxford university press, 2001. – 233 p.
2. Currie David F. Federal Courts: Cases and Materials / David F. Currie. – 3rd ed. – St. Paul, Minn : West publishing Co., 1982. – 1642 p.
3. Costa J.-P. The Role of National Authorities, Especially the Courts, and the Future of Human Rights Protection in Europe: conference on “Problems of application of the Court’s case-law in the legal system of Ukraine” / J.-P. Costa // Law of Ukraine. – 2011. – N 5/6. – P. 65-69.
4. Абламський С. Є. Окремі аспекти відновного правосуддя в частині примирення потерпілого з обвинуваченим за новим кримінальним процесуальним законодавством України / С. Є. Абламський // Право і Безпека: наук. журн. – 2012. – № 4. – С. 121-126.
5. Авраменко О. Порівняльний аналіз судової системи України та судових систем мусульманських країн / О. Авраменко, А. Авраменко // Іслам і Україна: Роботи учасників Першого всеукр. ім. А. Кримського конкурсу ісламознавства дослідження молодих учених. – Київ: Ансар Фаундейши / Всеукр. громад. організація “Укр. центр ісламознавства”, Іслам. громад. культур. центр м. Києва, 2005. – С. 7-34.
6. Апарова Т. В. Суды и судебный процесс Великобритании. Англия, Уэльс, Шотландия / Т. В. Апарова. – Москва: Триада, 1996. – 156 с.
7. Базов О. В. Практика Європейського суду з прав людини та національне судочинство / О. В. Базов // Право України. – 2014. – № 4. – С. 228-234.
8. Бауринг Б. Судебная система и ее радикальная реформа в Англии и Уэльсе / Б. Бауринг // Конституц. право: Восточноевроп. обозрение. – 2002. – № 3. – С. 2-11.
9. Боботов С. В. Правосудие во Франции / С. В. Боботов. – Москва: ЕАВ, 1994. – 198 с.
10. Бондарев И. М. Система международных судебных учреждений : учеб. пособие / И. М. Бондарев. – Москва : Юр-книга, 2004. – 288 с.

11. Бут І. О. Наукові погляди на правову природу третейського суду / І. О. Бут // Правове життя сучас. України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої ювілею акад. С. В. Ківалова (16-17 трав. 2014 р.): у 2-х т. / Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”; Півден. регіон. центр Нац. акад. прав. наук України. – Одеса : Юрид. літ., 2014. – Т. 1. – С. 416-419.

12. Буткевич В. Європейський суд з прав людини й проблеми вдосконалення судової системи України / В. Буткевич // Проблеми застосування міжнар. стандартів у прав. системі України / Юрид. фірма “Салком”; Наук.-аналіт. центр. – Київ: Юрид. практика, 2013 = Issues of application of international legal standards in the legal system of Ukraine. – С. 359-379.

13. Венецька О. О. Європейський суд з прав людини і Суд справедливості Європейських Співтовариств: колізії в тлумаченні міжнародних актів у галузі захисту прав людини / О. О. Венецька // Судова апеляція. – 2008. – № 1. – С. 122-128.

14. Галицкий И. Система международных судебных учреждений : от Международного суда ООН до Европейского суда по правам человека (юрисдикция, подсудность, процесс и процедура) / И. Галицкий // Юрид. газета. – 2013. – № 10 (5 берез.). – С. 41-43.

15. Городовенко В. В. Принципи судової влади : монографія / В. В. Городовенко ; Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого”. – Харків : Право, 2012. – 448 с.

16. Грачева Л. Третейские суды в Украине: мифы и реалии / Л. Грачева // Перспективи застосування альтернативних способів вирішення спорів (ADR) в Україні : матеріали Другого Львів. міжнар. форуму (Львів, 26-29 трав. 2009 р.). – Львів: ЛДІНТУ ім. В. Чорновола, 2009. – С. 12-19.

17. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози; пер. с фр. В. А. Туманова. – Москва: Междунар. отношения, 1996. – 400 с.

18. Джинджер Э. Ф. Верховный суд и права человека в США / Э. Ф. Джинджер. – Москва: Юрид. лит., 1981. – 324 с.

19. Дьяченко С. А. Реформирование судебной системы Казахстана: реальность и перспективы / С. А. Дьяченко // Дай-

джест. Конституц. правосудие в странах СНГ и Балтии. – 2002. – № 24. – Ч. 2. – С. 7-12.

20. Евсеев А. П. Верховный Суд Соединенного Королевства: становление : монография / А. П. Евсеев; Нац. ун-т “Юрид. акад. Украины им. Я. Мудрого”. – Харьков : Юрайт, 2014. – 184 с.

21. Європейський суд з прав людини. Організація, процедура, правила звернення. – Київ : Вид. Дім “Ін Юре”, 2000. – 16 с.

22. Зайчук О. В. Медіація як демократичний та ефективний спосіб вирішення спорів: європейські норми і досвід та українська перспектива : (міжнародна конференція по виконанню проекту “Медіація як процедура врегулювання спорів шляхом досягнення консенсусу”) / О. В. Зайчук, А. Є. Санченко // Бюл. М-ва юстиції України. – 2010. – № 12. – С. 137-141.

23. Касинюк О. В. Кримінально-процесуальні питання діяльності міжнародних кримінальних судів : дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Касинюк. – Харків: [б. в.], 2004. – 223 с.

24. Каширкина А. А. Отправление правосудия международными судебными органами на постсоветском пространстве / А. А. Каширкина // Журн. рос. права. – 2012. – № 3. – С. 92-104.

25. Клеандров М. И. Судебные системы государств – участников СНГ. Законодательное обеспечение / М. И. Клеандров ; Ин-т гос. и права РАН. – Москва : Юристъ, 2002. – 623 с.

26. Ковыршина Н. А. Особенности судебных систем в странах Арабского Востока (на примере Катара и Саудовской Аравии) / Н. А. Ковыршина // Соврем. право : науч.-практ. журн. – 2012. – № 10. – С. 130-133.

27. Комарова Т. Суд Європейських співтовариств і національні суди держав-членів Європейського Союзу в становленні інтеграційного правопорядку / Т. Комарова // Вісн. Конституц. Суду України. – 2006. – № 1. – С. 99-105.

28. Костенко Н. И. Международный уголовный суд : монография / Н. И. Костенко. – Москва : ПРИОР, 2002. – 272 с.

29. Кравчук М. В. Правова система США : науч. изд. / М. В. Кравчук; М-во освіти і науки України, Тернопіль. акад. народ. госп-ва. – Київ : Нора-друк, 2004. – 136 с.

30. Леже Раймон. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход / Раймон Леже. – Москва: Волтерс Клувер, 2009. – 584 с.

31. Маняк Н. И. Организация правосудия во Франции / Н. И. Маняк // Современ. право : науч.-практ. журн. – 2012. – № 9. – С. 140-143.

32. Марусин И. С. Процессуальный порядок рассмотрения дел в Суде Европейских Сообществ / И. С. Марусин // Дайджест. Конституц. правосудие в странах СНГ и Балтии. – 2004. – № 19. – С. 131-137.

33. Марченко М. Н. Европейский Союз и его судебная система: монография / М. Н. Марченко. – Москва: Проспект, 2012. – 288 с.

34. Миряшева Е. В. Судебная система в федеративном государстве (на примере США): историко-правовой экскурс / Е. В. Миряшева // Рос. юстиция. – 2011. – № 9 (сент.). – С. 16-19.

35. Михайлов А. М. Судебная власть в правовой системе Англии [Электронный ресурс] / А. М. Михайлов. – Москва : Юрлитинформ, 2009. – 344 с.

36. Мідор Д. Д. Суди в Сполучених Штатах: пер. з англ. / Д. Д. Мінор. – Сент-Пол, Міннесота: Вест Паблішинг Ко., 1993. – 85 с.

37. Молдован В. В. Судуострій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН : навч. посіб. / В. В. Молдован, А. В. Молдован. – Київ: Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ: Центр учб. літ., 2013. – 364 с.

38. Москвич Л. М. Судові системи світу: класифікація й загальна характеристика / Л. М. Москвич // Проблеми законності. – Вип. 96. – Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп. ред. В. Я. Тацій; ред. кол. А. П. Гетьман [та ін.], 2008. – С. 202-209.

39. Назаров І. В. Класифікація судових систем європейських держав / І. В. Назаров // Вісн. Акад. прав. наук України : зб. наук. пр. / Акад. прав. наук України. – Харків: Право, 2011. – 2011 р. № 1 (64). – С. 198-207.

40. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння: монографія / І. В. Назаров. – Харків: ФІНН, 2011. – 432 с.

41. Назаров І. В. Принципи побудови судової системи : монографія / І. В. Назаров. – Харків: ФІНН, 2009. – 144 с.

42. Назаров І. В. Конституційні засади побудови судових систем країн Європейського Союзу / І. Назаров // Юрид. Україна. – 2008. – № 2. – С. 81-85.

43. Нестор Н. Сучасні правові основи застосування примирення / Н. Нестор // Юрид. журн. – 2010. – №4. – С. 126-129.

44. Овчаренко О. М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації : монографія / О. М. Овчаренко; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків : Право, 2008. – 304 с.

45. Організація судових та правоохоронних органів: підруч. / за ред. І. Є. Марочкіна; Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого”. – Харків: Право, 2014. – 448 с.

46. Паламарчук О. С. Судова система Франції: історія розвитку та сучасності / О. С. Паламарчук // Держава і право. Юрид. і політ. науки. – Вип. 37. – Київ: Ін-т держави і права НАН України / Голова редкол. Ю. С. Шемшученко, 2007. – С. 109-114.

47. Паліюк В. П. Міжнародні судові установи і захист прав людини та основних свобод / В. П. Паліюк. – Миколаїв: Атол, 2006. – 180 с.

48. Підгородинська А. В. Перспективи взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом: процесуальний аспект / А. В. Підгородинська // Митна справа. – 2012. – № 3 (трав.-черв.). – С. 107-116.

49. Погребняк С. Вплив судової практики на юридичні акти в романо-германській правовій сім'ї / С. Погребняк // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2003. – № 4 (35). – Харків: Право, 2003. – С. 92-99.

50. Порівняльне судове право: навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Харків: Право, 2008. – 112 с.

51. Правосудие в современном мире: монография / под ред. В. М. Лебедева, Т. Я. Хабриевой. – Москва: Норма: ИНФРА-М, 2012. – 704 с.

52. Пухаленко В. П. Правові основи співробітництва Європейського Союзу та України з питань цивільного правосуддя / В. П. Пухаленко // Проблеми законності: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2014. – Вип. 126. – С. 199-207.

53. Рижков Г. Правосуддя в Федеративній Республіці Німеччина / Г. Рижков // Вісн. госп. судочинства. – 2014. – № 6. – С. 74-82.

54. Романов А. К. Право и правовая система Великобритании: учеб. пособие / А. К. Романов. – Москва: ФОРУМ, 2010. – 28 с.

55. Русанова І. О. Суд присяжних в Україні: проблеми становлення та розвитку: монографія / І. О. Русанова; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків: Вид. Дім “ІНЖЕК”, 2005. – 184 с.

56. Рябзин А. А. Принципы организации и функционирования судебной власти в зарубежных странах / А. А. Рябзин // Соврем. право : науч.-практ. журн. – 2014. – № 2. – С. 114-118.

57. Сафиуллина И. П. Судопроизводство, назначение и исполнение наказаний по уставам международных трибуналов АД НОС [Электронный ресурс] / Сафиуллина И. П. // Кримінальне право і процес. Зразки документів. – Київ: Право-Інформ, 2012.

58. Сердюк В. В. Співвідношення принципів побудови системи судів загальної юрисдикції / В. В. Сердюк // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – Вип. 56. – С. 142-147.

59. Судебная система России: учеб. пособие / С. А. Батова [и др.]; Акад. нар. хоз-ва при Правительстве РФ; Рос. правовая акад. М-ва юстиции РФ. – Москва: Дело, 2000. – 336 с.

60. Судебная система Украины и стран ЕС / И. С. Назаров // Ежегодник укр. права. – 2014. – № 6: сб. науч. тр. / Нац. акад. правовых наук Украины. – Харьков: Право, 2014. – С. 566-573.

61. Судебные системы европейских стран: справочник / Пер. с фр. Д. И. Васильева; с англ. О. Ю. Кобякова. – Москва: Междунар. отношения, 2002. – 336 с.

62. Судебные системы западных государств / Ю. П. Урьяс, В. А. Туманов, С. А. Егоров [и др.]. – Москва: Наука, 1991. – 235 с.

63. Судоустрій України: підруч. / За ред. М. А. Погорельського, О. Г. Яновської; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; Нац. шк. суддів України. – Київ: Юрінком Інтер, 2015. – 341 с.

64. Тернавська В. М. Суд присяжних Англії: становлення і розвиток / В. М. Тернавська // Держава і право. Юрид. і політ. науки. – Вип. 29. – Київ: Ін-т держави і права НАН України / Голова редкол. Ю. С. Шемшученко, 2005. – С. 157-163.

65. Хайде В. Система правосудия Федеративной Республики Германия / В. Хайде. – Бонн: Герм. фонд междунар. правового сотрудничества, 1995. – 111 с.

66. Цахло М. Судова система ФРН / М. Цахло // Юрид. журн. – 2004. – № 9. – С. 101-110.

67. Церковна юрисдикція: (у Вінницькій єпархії Української Православної Церкви Московського патріархату створено церковний суд) // Юрид. вісн. України. – 2011. – № 11 (12-18 берез.). – С. 8.

68. Чернов А. Е. Принципы осуществления правосудия в странах СНГ / А. Е. Чернов // Рос. юстиция. – 2013. – № 3. – С. 34-35.

69. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – Київ: Юрінком Інтер, 2001.

70. Шишкін В. І. Забезпечення прав людини в судочинстві США (Організаційні і процесуальні засади): монографія / В. І. Шишкін. – Київ: Юрінком Інтер, 2000. – 320 с.

71. Шокіна Т. В. Суди у системі мусульманського права / Т. В. Шокіна // Бюл. М-ва юстиції України. – 2004. – № 1. – С. 92-103.

72. Штелик С. Становлення та розвиток інстанційності в судовій системі Франції / С. Штелик // Юрид. Україна. – 2011. – № 11. – С. 97-102.

73. Яровая М. В. Особенности судебных систем Франции, ФРГ, Великобритании и Нидерландов / М. В. Яровая // Рос. юстиция. – 2006. – № 3. – С. 68-70.

74. Ясиновський І. Г. Переваги і недоліки медіації при вирішенні правових конфліктів / І. Г. Ясиновський // Часопис Київ. ун-ту права. – 2014. – № 2. – С. 344-347.

х х х

Інформаційні ресурси

Офіційний веб-портал “Судова влада України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/>

Офіційний портал Верховного Суду США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.supremecourt.gov/>

Офіційний портал Конституційного Суду РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ksrf.ru>

Офіційний портал Верховного суду РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.supcourt.ru>

Офіційний портал Суду Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://curia.europa.eu/>

Офіційний портал Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

Офіційний портал Економічного Суду СНД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sudsn.org>

Офіційний портал Міжнародного кримінального Суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icc-cpi.int/Pages/default.aspx>

Правова система Великої Британії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://velikobritaniya.org/blogsection/pravovaya-sistema-velikobritanii/>

Правова система Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://germaniya.net/blogcategory/pravovaya-sistema-germanii/>

Судова система Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://france.allcourts.ru/index.htm>

Судова система Туреччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gmu-countries.ru/asia/turkey/sudebnaya_sistema.html

6. ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Судові системи та порівняльне судове право є навчальною дисципліною, яка викладається кафедрою “Організація судових та правоохоронних органів” у IV семестрі. Моніторинг знань студентів з цієї дисципліни здійснюється шляхом поточного контролю (ПК) протягом курсу практичних занять та підсумкового контролю знань (ПКЗ) під час заліку.

Підсумкова оцінка знань обчислюється підрахунком суми балів, набраних під час ПК та ПКЗ.

Організація поточного контролю (ПК) знань студентів з навчальної дисципліни “Судові системи та порівняльне судове право”

Загальним об’єктом оцінювання знань студентів є відповідні частини навчальної програми з курсу, засвоєння якої перевіряється під час практичних занять та перевірки письмових робіт.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь застосовувати набуті знання при відповіді на теоретичні питання та при вирішенні практичних завдань.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів протягом ПК наведено нижче:

Вид активності	Зміст активності	Кількість видів	Кількість балів за вид	Всього (в балах)
Основні				
Присутність на всіх лекціях	Протягом всього курсу	11	-	11
Присутність на практичних заняттях	Протягом всього курсу	13	-	13

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Відповіді на заняттях	Розкриття питання по плану теми, відповідь по практичному завданню	13	До 2	До 26
Контрольний зріз знань для всієї групи	Після вивчення 2-3-х тем (відкритий тест)	4	До 10	40

Додаткові

Презентація	Доповідь (виступ на задану тему на практичному занятті) з презентацією за допомогою технічних засобів	1	До 10	До 10
Виступ із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді	По темі, що входить в предмет навчальної дисципліни	Не обмежено	12	12
Опублікування наукової статті	Публікація наукової статті по темі, що входить в предмет вивчення судового права	Не обмежено	20	20
Робота з науковою літературою	Анотування (рецензування) наукових статей, монографій по темах курсу (до 3-х статей або 1 монографія)	1	1,5 бали за статтю (5 балів за 3 статті); 5 балів за 1 монографію	До 5
Складання задач	Підготовка завдань по темах курсу (не менше 3-х тем та не менше 5 практичних ситуацій)	1	До 5	До 5

П о я с н е н н я

Основні види активності дають студенту можливість набрати 90 балів. Вони є обов'язковими для всіх студентів і реалізуються в аудиторній формі.

Відвідування лекції передбачає фізичну присутність студента на лекції. Бали не нараховуються у випадках, коли студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився або допускав порушення дисципліни.

Відвідування занять передбачає фізичну присутність студента на занятті. Бали нараховуються за кожне фактично відвідане заняття незалежно від того, відповідав студент на них, чи ні. Бали не нараховуються у випадках, коли студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився на заняття, був не готовий по темі або допускав порушення дисципліни.

Відповіді на заняттях передбачають розкриття питань по темі курсу, вирішення практичних завдань, доповнення. Залежно від обсягу та якості відповіді їх можна оцінювати у 0,5-2 бали за заняття.

Контрольні завдання здійснюються у формі відкритого тесту, який полягає у наданні розгорнутої письмової відповіді на поставлене проблемне питання з теми курсу. Відповіді оцінюються за повнотою та правильністю.

Додаткові види активності дають можливість добрати бали до 100 (якщо це потребується). Додаткові види застосовуються як альтернативні за бажанням студента і за узгодженням з викладачем та мають на меті стимулювання студента до самостійної, наукової, творчої роботи. Можливе обрання лише одного додаткового виду активності, крім виступу із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді або наукової статті з обов'язковою рецензією викладача кафедри "Організація судових та правоохоронних органів".

Написання і опублікування тез передбачає підготовку тез наукової доповіді і їх опублікування у збірнику певної студентської наукової конференції, а також виступ на ній (за можливості) з тематики, що входить до предмета навчальної дисципліни. Тематика тез та конференція, на яку вони будуть подані, визначаються студентом за погодженням з викладачем (науковим керівником).

Опублікування наукової статті передбачає підготовку, рецензування та опублікування наукової статті з теми, що входить до предмета судового права в будь-якому виданні правничого спрямування.

Робота з науковою літературою – це ознайомлення студентів з додатковою науковою літературою по тематиці навчальної дисципліни, а також її анотування (рецензування). Може включати до себе також вивчення наукових статей або монографій. Анотація (рецензія) складається окремо на кожну статтю обсягом 1,5-2 с., на монографію – 5 с. Перелік статей (монографій) визначається студентом за погодженням з викладачем.

Складання задач – це самостійна розробка студентами практичних завдань по темах курсу. Задача має включати до себе формулювання практичної ситуації та постановку питань до неї. Оцінюється оригінальність задачі, її змістовність, проблемність питань, на які вона розрахована. Кожна задача оцінюється у 1 бал, тобто за 5 задач студенти можуть отримати 5 балів.

Розробка презентації – це представлення за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проектор тощо) розробок студента з окремих питань або тем курсу, об'єднує елементи наукової доповіді та складання схем і таблиць. Одна презентація має містити не менше 3-х елементів і оцінюється до 5-ти балів. Оцінюється оригінальність презентації, рівень її технічної підтримки, повнота і змістовність викладення матеріалу.

Конкретний перелік тестів, питань та задач, порядок і час їх складання визначаються кафедрою або викладачем персонально і доводяться до відома студентів на початку навчального семестру, що передує їх проведенню.

Підсумковий бал за результатами ПК обчислюється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та регулярно оприлюднюються в академічній групі (особисто студенту за його запитом).

У разі невиконання завдань ПК з об'єктивних причин студенти мають право на ліквідацію заборгованості. Час та порядок складання визначається кафедрою.

Підсумковий контроль знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється у формі заліку.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота полягає в додатковому поглибленому опрацюванні окремих питань навчальної дисципліни. Студент повинен самостійно ознайомитись, критично осмислити та зробити висновки з рекомендованого наукового матеріалу.

Основними видами самостійної роботи є:

- пошук та вивчення додаткової нормативно-правової та наукової літератури;
- ознайомлення з сучасними поглядами на проблемні питання, що висвітлені в періодичних виданнях;
- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекцій.

З М І С Т

1. Вступ.....	3
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	5
3. Програма навчальної дисципліни “Судові системи та порівняльне судове право”.....	6
4. Завдання до практичних занять.....	11
5. Список нормативно-правових актів та літератури	31
6. Поточний та підсумковий контроль знань студентів	39
7. Самостійна робота.....	43

Навчальне видання

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВІ СИСТЕМИ
ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ
ПРАВО”**

галузь знань 08 “Право”,
спеціальність 082 “Міжнародне право”,
перший (бакалаврський) освітній рівень

У к л а д а ч і: МОСКВИЧ Лідія Миколаївна,
НАЗАРОВ Іван Володимирович,
ЮРЕВИЧ Ірина Валеріївна,
ОВСЯННІКОВА Ольга Олександрівна,
КУЧЕРОВА Таїса Петрівна

Відповідальна за випуск *Л. М. Москвич*

Редактор *В. В. Арнаутова*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2016

Підп. до друку 2015. Вид. № 149.
Зам. № 149.